

Через Україну проходять дедалі більші міграційні потоки в Європу. І цей процес має перебувати під пильним контролем держави. В Україні осідає багато незаконних мігрантів, що є великою проблемою. Дуже важливим є аналіз внутрішньоміграційних процесів. Відсутність стратегічного бачення наслідків міграційних процесів приводить до серйозної демографічної та соціальної нестабільності в українському суспільстві.

Міграційна політика України має здійснюватися згідно з європейськими та міжнародними стандартами у цій сфері і повинна узгоджуватися з ними шляхом внесення змін до існуючої законодавчої бази і прийняття нових законів.

Література.

1. Указ Президента України від 26.04.1993 № 145/93 «Про Міністерство України у справах національностей та міграції» // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.06.1994 № 428 «Про створення органів міграційної служби в Україні» // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1236 Положення про Державний департамент у справах національностей та міграції // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] : <http://www.rada.gov.ua>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України № 558 «Деякі питання державного управління у сфері міграційної політики» від 18.06.2008 року // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] : <http://www.rada.gov.ua>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.07.2008 № 692
- Деякі питання державного управління у сфері міграційної політики // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] : <http://www.rada.gov.ua>.
6. Указ Президента України № 1163/2008 від 15.12.2008 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 7 листопада 2008 року «Про виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 червня 2007 року «Про напрями державної міграційної політики України та невідкладні заходи щодо підвищення її ефективності» // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] : <http://www.rada.gov.ua>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України № 750 від 17.07.2009.
- Питання Державної міграційної служби України // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] : <http://www.rada.gov.ua>.
8. Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 09.12.2010 р. № 1085/2010 р.
9. Указ Президента України «Питання Державної міграційної служби України» від 06.04.2011р. №405/2011.
10. Постанова КМ « Про утворення територіальних органів Державної міграційної служби» від 15.06.2011 р. № 658/2011.
11. Денисюк С.Ф. Напрями розвитку міграційної політики в Україні. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
12. Єсінова, Н. І. Демографічний розвиток населення України / Н. І. Єсінова, Т. В. Безугла // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. праць / ХДУХТ.— Харків, 2008. — Вип. 1(7). — С. 368–375.

13. Кулешова Н.С. Демографические процессы в современной России/Н.С. Кулешова // Вестник МГУ. Сер.12. Политические науки. – 2010. – №3. – С. 40–47.

14. Чисельність населення. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

15. Режим доступу: <http://www.idss.org.ua>.

16. Режим доступу: <http://sites.google.com/site/pravdaamigration>.

17. Режим доступу: <http://emigrant.name/novosti-immigracii/problemy-immigracii-v-ukraine.html>.

УДК 351.746.1(477)

Олександр Мельников, Сергій Морозов

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Аналізуються можливості використання механізмів міжнародного співробітництва Державної прикордонної служби України у реалізації державного управління у сфері інтегрованого управління кордонами.

Ключові слова: безпека, прикордонна безпека, система, прикордонна політика, співробітництво.

✦ На сучасному етапі державотворення в нашій країні й у світі відбулися значні військово-політичні й соціально-економічні зміни, які істотно вплинули на стан національної безпеки України й вимагають розробки та реалізації принципово нових механізмів державного управління щодо її забезпечення [1, с. 13].

Відтак виникає потреба в глибоких дослідженнях та формуванні єдиних підходів державної політики у сфері прикордонної безпеки. Деякі аспекти вже знайшли відображення в законодавчих актах для запровадження в практику діяльності суб'єктів системи забезпечення національної безпеки України, що в межах компетенції реалізують прикордонну політику, забезпечуючи захист суверенітету держави, її територіальної цілісності і недоторканності кордонів, протидію зовнішнім і внутрішнім загрозам тощо [2, с. 159].

✦ Сучасні українські дослідники: М. Литвин, А. Махнюк, О. Ананьїн присвятили багато праць дослідженню проблем прикордонної безпеки в контексті національної безпеки України. Питання актуальності розвитку міжнародного співробітництва як елементу державної політики у сфері інтегрованого управління кордонами глибоко розкрито у працях: М. Литвина та Ю. Петрової. Роботи зарубіжних дослідників І. Лайтенена, У. Буркхольдера є фундаментом наукової думки щодо побудови сучасної прикордонної архітектури Європейського союзу.

Проте, на думку авторів, питання забезпечення прикордонної безпеки на рівні впровадження європейських підходів щодо потреб поглиблення взаємодії правоохоронних органів України та інших країн й досі залишається актуальним і потребує подальшого наукового аналізу.

© Мельников О.Г., Морозов С.О., 2011.

Метою дослідження є аналіз регіональної системи прикордонної безпеки України в контексті розвитку міжнародного співробітництва Державної прикордонної служби України та виконання міжнародних зобов'язань у прикордонній сфері.

Беручи до уваги специфіку дій та основні функції Державної прикордонної служби України, правоохоронного органу спеціального призначення, авторами статті пропонується розглянути регіональні особливості реалізації завдань інтегрованого управління кордонами на міждержавному та міжнародному рівнях [3].

Міжнародне право передбачає створення державами систем безпеки, що зацікавлені запобігати конфліктним ситуаціям, негативним для суспільства явищам та у разі їх виникнення – якнайшвидше їх припинити, застосовуючи колективні заходи, які ґрунтуються на принципах ООН і нормах міжнародних договорів та угод [4].

Розрізняють різні типи безпеки: за масштабом (міжнародна, регіональна, локальна), за рівнем суб'єктності (особиста, суспільна, державна, колективна); за суспільними сферами (політична, економічна, прикордонна, інформаційна, соціальна, військова тощо). У сучасних умовах міжнародна безпека дедалі частіше базується на співпраці держав, міжнародних організацій, правоохоронних органів [5, с. 60].

Система безпеки розвинених держав світу, у тому числі прикордонної, містить такі елементи, як: наукова теорія, доктрина, стратегія і тактика забезпечення безпеки.

М. Литвин стверджує, що поняття прикордонної безпеки включає в себе: по-перше, наукову теорію, концепцію, політику, стратегію і тактику; по-друге, сукупність суб'єктів, які забезпечують прикордонну безпеку; по-третє, засоби її забезпечення [6, с. 17].

Аналізуючи досвід забезпечення прикордонної безпеки країнами світу, вважаємо, що вищезазначені елементи вимагають наявності міжнародних і наднаціональних інститутів та організацій.

Прикордонна безпека як складова національної безпеки досягається шляхом цілеспрямованої протидії загрозам, при цьому в інтересах суспільства створюються сприятливі умови для її всебічного розвитку в умовах сьогодення. Так, прикордонне співробітництво спрямовано на забезпечення економічного, соціально-культурного розвитку прикордонних районів суміжних держав.

Питання захисту територіальної цілісності та недоторканності кордонів належать до пріоритетних національних інтересів, а запобігання спробам зазіхання на територіальну цілісність та порушень державного кордону визначено як один з найважливіших напрямів державної політики з питань національної безпеки [2, с. 151].

Нові загрози прикордонній безпеці та їх зростаючий потенціал потребують розроблення і впровадження цілеспрямованої державної політики у цій сфері. Основним механізмом реалізації прикордонної політики є інтегроване управління кордонами.

Класичним прикладом концептуалізації ідеї та практичного застосування зазначеного механізму можна вважати політику Європейського союзу у прикордонній сфері. Згідно з Концепцією інтегрованого управління кордонами Європейського союзу система прикордонної безпеки має включати нормативну базу, інституційну систему інформаційний та комунікаційний обмін для забезпечення співпраці на міжнародному, регіональному рівнях у двосторонньому та багатосторонньому форматах [6, с. 28–29].

Таким чином, метою побудови системи прикордонної безпеки є перетворення державного кордону з лінії розмежування державних інтересів на рубіж взаємовигідного міждержавного співробітництва, гаранта міжнародної безпеки в регіоні [7, с. 517–521].

З огляду на українські перспективи у сфері прикордонної безпеки, досвід європейських країн потребує подальшого ретельного опрацювання. Українському кордону притаманний вплив чинників, які є спільними з європейськими та які є специфічними саме для українського прикордонного простору.

Прикордонна безпека має інтегральний характер та забезпечується об'єднаними зусиллями державних органів України, правоохоронних органів інших держав та міжнародних організацій [5, с. 512].

Створення двосторонньої нормативно-правової бази співробітництва Державної прикордонної служби України з правоохоронними відомствами суміжних держав забезпечує своєчасне виявлення та недопущення протиправних дій на кордоні, порушення законодавства у прикордонній сфері тощо. З іншого боку, реалізація двосторонніх домовленостей дає змогу здійснювати технологічно забезпечений, логічний, послідовно-структурований прикордонний контроль для спрощення прикордонних процедур, скорочення часу оформлення осіб, транспортних засобів та вантажів під час перетинання державного кордону.

Таким чином, регіональна система прикордонної безпеки на рівні суміжних держав забезпечує та мотивує запровадження спільного контролю у пунктах пропуску, створення та діяльність контактних (консультаційних) пунктів, проведення спільних заходів, операцій та навчань, взаємодію оперативного-розшукових підрозділів та прикордонно-представницького апарату (процедури повернення та реадмісії порушників законодавства у прикордонній сфері) тощо.

Співробітництво Державної прикордонної служби України з прикордонними відомствами суміжних країн активно розвивається, набуває практичної спрямованості. В основу його покладено зміцнення довіри, запровадження нових механізмів співробітництва та удосконалення взаємодії з питань забезпечення безпеки спільного кордону.

Крім того, станом на 01.01.2012 підписано протоколи про співробітництво оперативно-розшукових органів з прикордонними відомствами: Польщі, Угорщини, Словаччини, Румунії, Молдови, Білорусі, Росії. З Прикордонною вартою Польщі підписано протоколи про співробітництво з протидії корупції, відповідний протокол погоджено з Міністерством внутрішніх справ Словаччини, запроваджується співробітництво з цих питань з прикордонними службами Росії, Румунії та Білорусі, а також:

- запроваджено спільний контроль у пунктах пропуску з Польщею та Молдовою, завершуються переговори щодо узгодження відповідної угоди з Словаччиною, після чого планується розпочати переговори з цього питання з Румунією та Угорщиною;
- розпочато роботу консультаційних пунктів на кордоні з Польщею, Румунією та Росією;
- започатковано програми спільної підготовки співробітників з прикордонними відомствами Угорщини та Польщі, здійснюється навчання спільному патрулюванню на кордоні з Польщею;
- укладено протокол про спільне патрулювання кордону з Прикордонною вартою Польщі, та з березня 2011 року запроваджено спільне патрулювання українсько-польського кордону;

- укладено та реалізуються щорічні плани розвитку співробітництва з прикордонними відомствами суміжних країн (Угорщини – з 2003 р., Польщі, Словаччини, Румунії – з 2005 р., Молдови, Росії, Білорусі – з 2006 р.).

Активна діяльність перших секретарів посольств України в суміжних країнах (Польщі, Словаччині, Молдові та Росії) з прикордонних питань забезпечує реагування на ускладнення ситуації на кордоні, налагодження робочих стосунків між керівниками прикордонних підрозділів країн, координацію співробітництва правоохоронних органів у сфері прикордонної безпеки.

Відсутність єдиних стандартів та підходів в управлінні кордонами, слабка взаємодія органів державної влади, які в межах компетенції здійснюють державну політику у сфері прикордонної безпеки, політична та правова неврегульованість багатьох питань у сфері управління міграційними процесами, протидії контрабандній діяльності, візової політики, обмеженість економічного ресурсу для розбудови інфраструктури державного кордону, комплекс завдань, які потрібно здійснити для розвитку України як морської держави, зумовлює вивчення досвіду країн, що досягли значного розвитку в нормативному та практичному забезпеченні прикордонної безпеки, створенні сучасної прикордонної інфраструктури та підготовці персоналу.

З огляду на роль та місце України у забезпеченні прикордонної безпеки у регіоні, а також зважаючи на потреби більш глибокого вивчення досвіду країн «старої Європи», та інших провідних країн світу, сформовано регіональну систему прикордонної безпеки, що базується на розвитку двостороннього співробітництва з державами-членами Європейського союзу, Співдружності незалежних держав, США, КНР тощо.

Так, результатом тісної взаємодії Державної прикордонної служби України з питань прикордонної безпеки з Федеральною поліцією ФРН, Прикордонною охороною Фінляндії, Прикордонною вартою Республіки Польща стала підготовка Концепції інтегрованого управління кордонами, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 січня 2011 року № 2.

Активна та послідовна робота з розвитку нормативно-правової бази міжнародного прикордонного співробітництва забезпечила підписання у 2011 році з Міністерством громадської безпеки Китайської Народної Республіки Угоди про співробітництво з прикордонних питань та Декларації про співробітництво з Агенцією з питань кордонів Великої Британії у сфері інтегрованого прикордонного та міграційного менеджменту.

На постійній основі забезпечується реалізація планів двостороннього співробітництва з правоохоронними відомствами Латвії, ФРН, Болгарії, Франції та Австрії, спрямованих на удосконалення взаємодії, обмін інформацією та вивчення досвідом. Започатковано переговорний процес з Прикордонною агенцією Канади та Прикордонною поліцією держави Ізраїль.

Побудова системи прикордонної безпеки держави має базуватися на вивченні характеру сучасних загроз, обумовлених геополітичним положенням України, аналізі ризиків, низки певних чинників, що постійно впливають на їхню динаміку. Саме створення регіональної системи прикордонної безпеки на рівні багатостороннього співробітництва забезпечує розвиток взаємодії з міжнародними організаціями і форумами, представництвами Європейського союзу та Міжнародної організації з міграції в Україні, інституціями НАТО, Міжнародним центром розвитку міграційної політики, з державами

Чорноморського та Балтійського басейну в рамках Форуму чорноморського прикордонного співробітництва та Міжнародної конференції берегових охорон країн Балтійського регіону, взаємодію правоохоронних органів у форматах Будапештського та Празького процесів.

Практичним прикладом співробітництва на цьому рівні є запровадження нових механізмів взаємодії на кордоні з Європейським союзом. Так, з 2005 року відповідно до щорічних планів дій з розвитку співробітництва між прикордонними відомствами Угорщини, Словаччини, Польщі та України у сфері боротьби з незаконною міграцією та незаконним переміщенням людей проводяться одночасні прикордонні операції на кордоні та у пунктах пропуску із залученням взаємодіючих органів та міжнародних спостерігачів, впроваджено та здійснюється щоденний обмін інформацією про ситуацію на кордоні та відбуваються регулярні зустрічі експертів.

З 2007 року ці заходи здійснюються під егідою Європейської агенції з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах Європейського союзу (далі – FRONTEX).

Відповідно до Плану співпраці з агенцією FRONTEX на 2010–2012 роки:

- забезпечено участь персоналу в міжнародних операціях «Юпітер-2011», «Фокал Поінтс» та «Мінерва»;
- відповідно до механізму обміну інформацією у сфері аналізу ризиків запроваджено обмін інформацією, реалізується проект з аналізу ризиків «Східні кордони»;
- з ініціативи української сторони впроваджено перший за межами Європейського союзу проект «Координаційні пункти» у пунктах пропуску «Старокозаче» та «Паланка» на україно-молдовському кордоні;
- реалізуються проекти підготовки персоналу «Виявлення викрадених автомобілів», «Виявлення підробок у паспортних документах»; «Підготовка кінологів»;
- у рамках підготовки України до проведення чемпіонату Європи з футболу ЄВРО-2012 запроваджено нові проекти з вивчення англійської мови для персоналу міжнародних аеропортів;
- підтримується робота веб-порталу FRONTEX «Virtual Aula».

У рамках Форуму Чорноморського прикордонного співробітництва взято участь у роботі шістьох робочих груп, корабель Морської охорони «Донбас» взяв участь у навчанні «Чорноморський яструб», здійснено візит корабля Морської охорони до порту Стамбул, і забезпечено візити до України кораблів Берегової охорони Туреччини та Прикордонної служби ФСБ Російської Федерації.

Ведеться обмін інформацією у рамках співробітництва правоохоронних органів країн ГУАМ. Вивчається досвід забезпечення прикордонної безпеки у рамках роботи Ради командувачів прикордонних відомств держав – учасниць СНД.

Під час розгляду питань щодо розвитку міжнародного співробітництва в системі прикордонної безпеки слід окремо відмітити заходи з імплементації міжнародних проектів і програм за підтримки Європейського союзу та США. Основні зусилля з реалізації проектів спрямовуються на вдосконалення систем оптико-електронного спостереження на україно-молдовській та морській ділянках кордону, зміцнення потенціалу у сфері міграційного менеджменту, підвищення ефективності

запобіганню розповсюдженню зброї масового знищення, ядерних, радіоактивних матеріалів шляхом установа стціонарних систем радіаційного контролю в пунктах пропуску, удосконалення системи підготовки персоналу прикордонного відомства України.

☞ Комплексна реалізація заходів міжнародного співробітництва є одним з інструментів формування системи державного управління у сфері прикордонної безпеки та забезпечує створення в Україні сучасної прикордонної служби європейського типу, що гарантовано забезпечуватиме захист національних інтересів держави на її кордонах.

На нашу думку, подальші дослідження та аналіз механізмів міжнародного співробітництва, що використовуються прикордонними відомствами України та державами-членами Європейського союзу щодо забезпечення прикордонної безпеки у регіоні, забезпечать формування більш цілісного розуміння аспектів інтегрованого управління кордонами.

Література.

1. Галузь науки «Державне управління»: історія, теорія, впровадження : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 28 трав. 2010 р. : у 2 т. / за заг.ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2010. – Т. 2. – 484 с.

2. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 1 (35). – 320 с.

3. Про Державну прикордонну службу України : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 27. – Ст. 208, № 1777-XII. Законодавство України, сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=661-15>.

4. Міжнародне право: Навч. посібник За ред. М. В. Буроменського – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.

5. Політологічний словник : Навч. Посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. Ф. Головатого та О.В. Антоюка. – К. : МАУП, 2005. – 792 с.

6. Литвин, М.М. Основи інтегрованого управління кордонами : курс лекцій / М.М. Литвин. – Хмельницький : Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2011. – 368 с.

7. Гілея : науковий вісник . Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 201. – Спецвипуск. – 680 с.

УДК 332.14

Дмитро Нехайчук

ІНСТИТУЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Сформульовано підхід щодо реалізації принципів фінансового забезпечення регіонального розвитку

© Нехайчук Д.В., 2011.

завдяки формуванню відповідного інституційного середовища. До таких інститутів автором віднесено Фонд фінансування сталого розвитку та Агенцію регіонального розвитку. Доведено, що саме ці форми інституційного середовища найбільш ефективно зможуть як акумулювати фінансові ресурси, так і вживати заходів щодо успішної реалізації певних інвестиційних проектів.

Ключові слова: регіон, розвиток, фінансове забезпечення, інститут, інвестиції, залучення коштів, Фонд фінансування сталого розвитку, Агенція регіонального розвитку.

☞ Реалізація принципів фінансового забезпечення регіонального розвитку потребує формування відповідного інституційного середовища. Інституційний підхід до реалізації принципів розвитку на основі фінансового механізму передбачає формування відповідних інститутів, які є базою фінансової системи, визначають стратегічний напрям її розвитку.

☞ Основні засади інституційних перетворень висвітлено у працях вітчизняних науковців: О. Амоши, В. Борщевського, Б. Буркинського, З. Варналія, В. Геєця, В. Герасимчука, З. Герасимчук, Б. Данилишина, М. Долішнього, С. Дорогунцова, М. Згуровського, Б. Кваснюка, М. Козоріз, В. Кравціва, А. Мельник, В. Мартинюка, В. Новицького, С. Онишка, В. Онищенко, О. Степанова, В. Симоненка, Н. Павліхи, Т. Пепи, Л. Петкової, О. Прутської, С. Пирожкова, В. Савчука, Ю. Туниці, М. Хвесика, С. Харічкова, Є. Хлобистова, Л. Чернюк, Л. Черчик, О. Чмир, М. Чумаченка, Л. Шевчук та ін., де показано роль окремих інститутів у господарському комплексі та забезпеченні соціально-економічного розвитку різних територіальних рівнів; розкривається взаємозв'язок між інституційними передумовами ринкових перетворень і їх здійсненням; розроблено інституціональні чинники запровадження нових організаційно-правових форм підприємництва у практику господарювання тощо. Однак на сьогодні відсутні дослідження у напрямках інституційного забезпечення регіональної фінансової політики розвитку.

☞ Мета статті – розкрити основні форми впровадження новітніх інститутів ринкової економіки, що сприятимуть ефективному забезпеченню регіону достатніми фінансовими ресурсами, в тому числі для ефективного виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій.

☞ Під інститутами у системі фінансового забезпечення розвитку регіону будемо розуміти сукупність організаційних структур, які забезпечують її реалізацію. У цьому напрямі основними завданнями вдосконалення інституційного забезпечення реалізації політики фінансового забезпечення розвитку регіону нами вбачається наступне.

По-перше, відтворити цільові фонди, які на сьогодні не можна вважати самостійним та вагомим елементом фінансових ресурсів регіонів.

По-друге, використовувати кластери, як форму організації бізнесу в окремих секторах економіки та між секторальному рівні.

По-третє, створити організаційні структури щодо фінансового забезпечення цілей сталого розвитку.

Щодо цільових фондів, то на сьогодні у складі місцевих бюджетів формуються фонди охорони навколишнього природного середовища.

У той же час, в Автономній Республіці Крим кілька років, починаючи з 2003 року і по 2006 рік, небезспішно функціонували цільові фонди, створені Верховної